

حمایت از والدین کودکان تیزهوشی که یاور کودکان خود هستند^۱

جوزف والکر و هاری دانجل ترجمه؛ ملوک السادات حسینی بهشتی

گاردنر^۲ در اثر خود به هفت نوع هوش در میان کودکان تیزهوش اشاره نموده است:

«فراگیری زبان»^۳، «ریاضیات منطقی»^۴، «موسیقی»^۵، «حسی و حرکتی»^۶، «تجسم فضایی»^۷، «تقابلی»^۸، «درون شخصی»^۹.

اغلب برنامه‌های آموزشی مدارس بر محور نبوغ علمی پایه ریزی شده‌اند، و استناد به میزان «هوشبهر» به گفته «جو فرنج»^۹ مؤلف کتابهایی پیرامون تیزهوشان، این است که:

«هوشبهر میزانی برای تعیین نبوغ در آزمون‌های هوشی است»

بهرحال تاکنون تأکید فراوانی بر روی «هوشبهر» بوده است و همین، ملاک گزینش دانش‌آموزان تیزهوش قرار گرفته است. از طرف دیگر برنامه‌های آموزشی تیزهوشان، بر خلاف بسیاری از برنامه‌های آموزشی ویژه دانش‌آموزان با استعداد، در سطح کشوری یا منطقه‌ای طراحی شده‌اند و خطوط کلی از پیش تعیین شده و واحدی را دنبال می‌کنند.

در حقیقت در همه ایالات آمریکا، برنامه رسمی برای دانش‌آموزان تیزهوش وجود ندارد و آنهایی که برنامه رسمی دارند، قوانین و آئین نامه‌های حاکم بر این برنامه‌ها به صورت گسترده‌ای متنوع می‌باشند. این وظیفه و حق والدین است که دقیقاً در جریان مقررات و ضوابط حاکم بر نظام آموزش عمومی و منطقه‌ای خود قرار گیرند. انگیزه نگارش این مقاله این است که سطح اطلاعات والدین دانش‌آموزان تیزهوش را نسبت به مسئله تعیین شرایط گزینش در برنامه‌های آموزش تیزهوشان بالا ببرد:

□ هیچ نوع آزمونی نمی‌تواند به طور مطلق تعیین کننده نبوغ دانش‌آموزان باشد، هرچند اغلب برنامه ریزی‌های آموزشی براساس آزمون‌های هوش می‌باشد.

□ اغلب برنامه‌های آموزشی مدارس ابتدایی براساس گزینش دانش‌آموز طبق نتایج آزمون‌های هوش و توصیه آموزگاران می‌باشد.

□ در آزمون‌هایی که ظاهراً قادر به تعیین میزان هوش دانش‌آموزان است تنوع فراوانی وجود دارد. این آزمون‌ها قادر به تعیین میزان استعدادهای گوناگون در فرد هستند.

□ بنابر ملاحظات مالی و زبانی، اغلب دبستانها در برنامه گزینش خود، از آزمون گروهی هوش استفاده می‌نمایند. این آزمون بطور مشخص میزان اطلاعات کودک از طریق خواندن و در واقع آنچه را که فرا گرفته است را تعیین می‌نماید.

□ در مقابل، آزمونهای انفرادی هوش، مستلزم مهارت خواندن کودک نمی‌باشد و در کنار سنجش اطلاعات فرا گرفته کودک، مهارت استدلال و تفکر منطقی کودک را نیز می‌سنجند. در دستهای یک ممتحن خبره، آزمون هوشی می‌تواند ملاک سنجش بسیار خوبی باشد که نیاز به تجارب آموزشگاهی و نظریات آموزگاران کودک نداشته باشد.

□ والدینی که علاقمند به ارزیابی فرزندان خود و بهره‌وری از برنامه‌های آموزشهای تیزهوشان هستند، بایستی دقیقاً از روش گزینش و پذیرش تیزهوشان نظام آموزشی محلی خود، مطلع باشند.

□ والدین حق دارند که درصدد برآیند تا نتیجهٔ آزمون هوش فرزندانشان را با یک روانشناس خصوصی مطرح نمایند. آنان می‌توانند با تماس با مدارس عالی، دانشگاهها و پزشک خانوادگی، به یک روانشناس حرفه‌ای و رسمی مراجعه نمایند.

□ «هوشبهر» نمی‌تواند ملاکی برای تعیین استعداد ذاتی باشد، لکن ملاک و معیار ارزیابی نسبتاً دقیقی برای تعیین میزان یادگیری فرد نسبت به افراد همسال خود می‌باشد.

□ آزمون هوش می‌تواند میزان موفقیت تحصیلی اغلب دانش‌آموزان را پیش‌بینی نماید.

○ آزمون‌های گوناگون بکار رفته:

الف - جنبه‌های گوناگونی از «استعداد»، مانند: «فراگیری زبان»، «استدلال منطقی»، «تجسم فضایی»، و یا «حافظه» را می‌سنجند.

ب - در نتیجهٔ بدست آمده، شرایط آزمایش، علاوه بر رابطهٔ دانش‌آموزان و ممتحن، «انگیزه» دانش‌آموز، شرایط جسمی او در زمان آزمون، محیط آزمون و اختلالات، مؤثر می‌باشند.

ج - «سن» کودک نیز مؤثر است. زیرا عامل رشد، نقش عمده‌ای در بروز هوش و استعداد کودک دارد.

د - عوامل «تصادفی»، بخشی از آنهاست. بنابراین «خطای استاندارد در سنجش»^۱ جزء هر آزمونی است و چنانچه دانش‌آموز مجدداً مورد امتحان قرار گیرد، نمرهٔ «صحیح»^{۱۱} آن معین می‌گردد. به ویژه والدینی که فرزندشان در مرز شرایط گزینش قرار گرفته باشند با این مشکل بیشتر روبه‌رو خواهند شد.

□ برای بسیاری از آزمون‌های هوشی «هوشبهر» نشانگر نتایج زیر است:

* هوشبهر	۱۰۰	به معنی میزان هوش	۵۰ درصد	بالا تر از همسالان کودک
* »	۱۱۵	» » »	۸۴	» » » »
* »	۱۲۰	» » »	۹۱	» » » »
* »	۱۲۵	» » »	۹۵	» » » »
* »	۱۳۰	» » »	۹۸	» » » »
* »	۱۳۵	» » »	۹۹	» » » »
* »	۱۴۰	» » »	۹۹ و ۶	» » » »

نتایج «آزمون پیشرفت تحصیلی»^{۱۲} اغلب در گزینش دانش‌آموزان تیزهوش، مورد استفاده قرار می‌گیرد. این نوع آزمون به ارزیابی اطلاعات و مهارت دانش‌آموز در شرایط موجود (به عنوان مثال: علوم، ریاضیات و زبان) می‌پردازد.

□ آزمونهای پیشرفت تحصیلی، مشابه آزمونهای هوشبهر، در ارزیابی متنوع هستند. زیرا آنچه در دبستان تدریس می‌گردد، با توجه به نوع مدرسه و منطقهٔ آموزشی متغیر است. این نوع آزمون، نه تنها آنچه را که دانش‌آموز آموخته منعکس می‌سازد، بلکه محتویات مطالب آموزش داده شده را نیز انعکاس می‌دهد.

□ همانند آزمون‌های هوش، آزمونهای پیشرفت تحصیلی دارای خطاست (خطای استاندارد در سنجش) که در هر دو شکل فردی و گروهی رخ می‌دهد.

□ نتایج حاصله از آزمون پیشرفت تحصیلی، نشانگر پایهٔ خاصی از هوش است. هر چند بیانگر این امر نیست که دانش‌آموز در تمامی جوانب در پایهٔ بخصوصی قرار می‌گیرد. به عنوان مثال اگر دانش‌آموزی از پایهٔ هفتم، در پایه ۱۲ ریاضیات قرار گیرد، این بدین معنی نیست که او در پایه ۱۲ می‌باشد بلکه به همان میزان که به سؤالات آزمون درس بخصوصی در پایه ۱۲ پاسخ داده است در مرتبه ۱۲ قرار می‌گیرد.

□ آزمون پیشرفت تحصیلی در زمینه‌هایی مانند «درک متون» و «استدلال منطقی» معمولاً با «هوشبهر» همبستگی دارد.

□ پیشرفت تحصیلی در زمینه‌هایی که متضمن صرف حافظه است - همانند مهارت در هجی کردن و یا شمارش در ریاضیات - معمولاً همبستگی کمتری با «هوشبهر» نشان می‌دهد. زیرا برخی از دانش‌آموزان تیزهوش در این زمینه نسبتاً ضعیف عمل می‌کنند. جنبه‌های دیگر تیزهوشی، و رای «تیزهوشی تحصیلی»، در برگیرنده «خلاقیت» است، که می‌توان به وسیله «آزمون تفکر خلاق تورنس»^{۱۳} و «هنرهای عملی»^{۱۴} آن را تعیین نمود. همچنین براساس توصیه کارشناسان می‌توان «قدرت رهبری» - براساس مشاهدات عینی - و «مهارت‌های تقابلی»^{۱۵} - که شخصیت فرد مؤید آن خواهد بود - را تشخیص داد. در حالیکه آزمون‌های گوناگون، کودک را به عنوان تیزهوش طبقه بندی می‌نمایند، اما اینها شاخص دقیقی برای تمامی کودکان نمی‌باشند. والدین بایستی متقاعد شوند که چه بسا کودک آنها برای اینکه تحت برنامه تیزهوشان قرار گیرد، تسلط لازم را نداشته باشد. طبیعتاً ملاک تشخیص، عادی بودن کودک، ضعف تحصیلی، فرهنگ متفاوت، فقدان انگیزه و یا ناتوانی در یادگیری است. مؤلفان نمی‌توانند به اندازه کافی به شرح وظایف والدین دانش‌آموزان تیزهوش پردازد. لذا توصیه می‌کنند والدین برای رفاه فرزندان خود به نتایج آزمون و شرایط گزینش مرکز آموزشی مورد نظر، و ارتباط مستقیم با آن مرکز، اطلاعات دقیقتری کسب نمایند.

○ ○ ○

یادداشتها

۱- *Helping parents help their gifted child*, Joseph J. Walker & Harry L. Dangel, (۱۹۹۲). Challenge. ۳, ۱۴-۱۵.

۲- Gardner

۳- Linguistic

۴- Logical- mathematical

۵- Body-kinesthetic

۶- Spatial

۷- Interpersonal

۸- Intrapersonal

۹- Joe French

۱۰- Standard error of measurement

۱۱- True

۱۲- Achievement test

۱۳- Torrance Test of Creative Thinking

۱۴- Performing arts

۱۵- Interpersonal Skills

○ ○ ○

